

VĒRUM ESSE ADÆQUATIŌNEM REĪ ET INTELLĒCTŪS

Dīcendum quod sicut in dēmōnstrābilibus oportet fieri redūctiōnem in aliqua principia per sē intellectū nōta, ita investīgandō quid est ūnumquodque : aliās utrōbique in īnfīnitum irētur, et sic periret omnīnō scientia et cōgnitio rērum. Illud autem quod p̄mō intellectus concipit quasi nōtissimum — et in quod conceptiōnēs omnēs resolvit — est ēns, ut Avīcenna dīcit in p̄ncipiō suæ *Metaphysicæ*. Unde oportet quod omnēs aliæ conceptiōnēs intellectūs accipiantur ex additiōne ad ēns.

Sed entī nōn possunt addī aliqua quasi extrānea per modum quō differentia additur generī, vel accidēs subjectō, quia quælibet nātūra est essentiāliter ēns. Unde probat etiam Philosophus in III *Metaphys.*, quod ēns nōn potest esse genus, sed secundum hoc aliqua dīcuntur addere super ēns : in quantum expriment modum ipsius entis, quī nōmine entis non exprimitur. Quod dupliciter contingit.

Ūnō modō ut modus expressus sit aliquis speciālis modus entis. Sunt enim dīversī gradūs entitātis, secundum quōs accipiuntur dīversī modi essendī, et juxtā hōs modōs accipiuntur dīversa rērum genera. Substantia enim non addit super ēns aliquam differentiam, quæ dēsīgnat aliquam nātūram superadditam entī, sed nōmine substantiæ exprimitur speciālis quīdam modus essendī — scīlicet per sē ēns. Et ita est in aliīs generibus.

Aliō modō ita quod modus expressus sit modus generālis cōsequēns omne ēns. Et hic modus dupliciter accipī potest : ūno modo secundum quod cōsequitur ūnumquodque ēns in sē ; alio modo secundum quod consequitur ūnum ēns in ōrdine ad aliud. Sī p̄mō modō, hoc est dupliciter quia vel exprimitur in ente aliquid affirmātivē vel negātivē. Non autem invenitur aliquid affirmātivē dictum absolūtē quod possit accipī in omnī ente, nisi essentia ējus, secundum quam esse dīcitur. Et sic imponitur hoc nōmen « rēs » — quod in hōc differt ab ente, secundum Avīcennam in p̄ncipiō *Metaphys.* : quod ēns sūmitur ab āctu essendī, sed nōmen reī exprimit quiditatem vel essentiam entis. Negātiō autem cōsequēns omne ēns absolūtē, est indivīsiō. Et hanc exprimit hoc nōmen ūnum : nihil aliud enim est ūnum quam ēns indivīsum. Sī autem modus entis accipiātur secundō modō, scīlicet secundum ōrdinem ūnūs ad alterum, hoc potest esse dupliciter. Ūnō modō secundum dīvīsiōnem ūnūs ab alterō ; et hōc exprimit hoc nōmen aliquid. Dīcitur enim aliquid qua-

si aliud quid ; unde sicut ens dicitur unum, in quantum est indivisum in se, ita dicitur aliquid, in quantum est ab aliis divisum.

Alio modo secundum convenientiam unius entis ad aliud. Et hoc quidem non potest esse nisi accipiatur aliquid quod natum sit convenire cum omni ente : hoc autem est anima, quae « quodam modo est omnia », ut dicitur in III *Dē animā*. In anima autem est vis cognitiva et appetitiva. Convenientiam ergo entis ad appetitum exprimit hoc nomen bonum, unde in principio *Ethicorum* dicitur quod « bonum est quod omnia appetunt ». Convenientiam vero entis ad intellectum exprimit hoc nomen verum. Omnis autem cognitio perficitur per assimilatiōnem cognoscentis ad rem cognitam, ita quod assimilatiō dicta est causa cognitiōnis : sicut visus per hoc quod disponitur secundum speciem coloris, cognoscit colorem. Prima ergo comparatiō entis ad intellectum est ut ens intellectu concordet : quae quidem concordia adaequatiō intellectus et rei dicitur ; et in hoc formaliter ratio veri perficitur. Hoc est ergo quod addit verum super ens, scilicet conformitatem, sive adaequatiōnem rei et intellectus ; ad quam conformitatem, ut dictum est, sequitur cognitio rei. Sic ergo entitas rei praecedit rationem veritatis, sed cognitio est quidam veritatis effectus. Secundum hoc ergo veritas sive verum tripliciter invenitur diffiniri.

Uno modo secundum illud quod praecedit rationem veritatis, et in quo verum fundatur. Et sic Augustinus diffinit in Lib. *Sōlil.* : « Verum est id quod est » ; et Avicenna in sua *Metaphysic.* : « Veritas cuiusque rei est proprietās sui esse quod stabilitum est ei » ; et quidam sic : « Verum est indivisio esse, et quod est. Alio modo diffinitur secundum id in quo formaliter ratio veri perficitur ; et sic dicit Isaac quod « veritas est adaequatiō rei et intellectus » ; et Anselmus in Lib. *dē veritate* : « Veritas est rectitudo sola mente perceptibilis ». Rectitudo enim ista secundum adaequatiōnem quamdam dicitur, et philosophus dicit IV *Metaphysicæ*, quod diffinientēs verum dicimus cum dicitur esse quod est, aut non esse quod non est. Tertiō modo diffinitur verum, secundum effectum consequentem ; et sic dicit Hilarius, quod « Verum est declarativum et manifestativum esse » ; et Augustinus in Lib. *dē verā relig.* : « Veritas est quā ostenditur id quod est » ; et in eodem libro : « Veritas est secundum quam de inferioribus iudicamus ».

EX THOMAE AQUINATIS (1224-1274) PRIMĀ QUÆSTIŌNE DISPUTĀTĀ DĒ VĒRITĀTE